

a szépen megindult útépitések továbbra is a legnagyobb erőfeszítéssel forszirozandók, mert a kellő úthálózat létesítéséhez az egész országban rengeteg érdek fűződik;

gazdasági vasutak létesítéséhez különösen az alföldi tanyavilágban azonnal hozzá kell fogni;

fontosabb hidak megépítése (Algyő, Csongrád, Tiszapolgár, Czígánd stb.) haladéktalanul előkészítendő;

vicinális és fővasutak építendők mindenütt, ahol ez a közérdekre nézve fontos és szükségesnek bizonyul.

Barna-Szögyény Bertalan javaslatára kimondták, hogy a Kongresszus kéri a kormányt, hogy általános közgazdasági érdekből, de a jelenlegi nagy gazdasági válság és munkanélküliség megszüntetése céljából is folytassa és lehetőleg fokozza az általa már megkezdett útépitési tevékenységet.

Petrovác Gyula feltétlenül szükségesnek tartja, hogy a minősítési törvény a mai viszonyoknak megfelelően teljesen újjáalakítsák. További kívánság, hogy a városok adminisztrációjában az igazgatás egyszerűsítésének gondolata alapján az ügyek egyszerű és közvetlen intézése megfelelő részben a műszaki karra bízassék.

Szöcs Jenő javaslatára elhatározta a Kongresszus, hogy a természetudományos kutatást elengedhetetlen tényezőnek ismeri közgazdaságunk fenntartásában és fejlesztésében, miéртis ennek védelmét törvényhozás útján biztosítandónak tartja.

Rohringer Sándor javaslatára szükségesnek tartja a Kongresszus a 60.000 holdat kitevő borsodi nyílt árter töltésését és felvízi rendezését. Szükségesnek tartja továbbá a Budapest—Szolnoki hajózási csatorna kiépítését, mert ez a vonal centrális fekvésénél fogva ma a legalkalmasabbnak látszik a munka megkezdésére.

A Kongresszus a Duna völgyének öntözését a soroksári Dunaágból kivezető fűcsatornával véli megoldhatónak. A Tisza völgyének öntözése a terület aránytalanul nagyobb kiterjedése, valamint a Tisza szeszélyes vízállása folytán az egész Alföld öntözésének terve helyett kisebb külön öntöző központok felállításával biztosítandó.

Rohringer előadása után **Horthy** Miklós kormányzó lépett az emelvényre. Arról beszélt, hogy szűkebb hazájának, Kenderesnek vidéke 150 évvel ezelőtt még víz alatt állt. Ma a vadvizek levonultak, de egyúttal bizonyos kiszikkadási folyamat indult meg. Ezért fontos az Alföld fásítása és öntözése, mert ha nincs fa, harmat és eső: van szél, por és tüdővész. Végül azt a felszólítást intézte az ellentétes álláspontot képviselőkhöz, hogy üljenek össze s abban a nagyhorderejű, országos jelentőségű kérdésben, melyet az Alföld öntözésének problémája jelent, igyekezzenek egyúttal megoldási formát találni.

A Mernőkongresszus záróülésén került előterjesztésre **Dittrich** Alfréd altengernagy, a Nemzetközi Dunabizottság magyarországi képviselőjének indítványa, mely a következőképp szól: »Állítsassék fel két évre a politika, a közgazdaság és a technika szakértőiből alkotott »Tervgazdasági Tanács«, amelynek feladata lenne a Kongresszuson elhangzott, valamint egyéb értékes javaslatok felhasználásával olyan közgazdasági program kidolgozása, amely az ország földrajzi fekvését, a nemzetben rejlő tehetségeket, az alkotás anyagi és közgazdasági lehetőségeit helyesen felismerve, az adott tényezők alapján, közgazdaságunk fejlődésének előmozdítására a vezérirányelveket hosszabb időre megállapítja és azokat egy országos gazdasági tervbe foglalva, az ország kormányzatának ezirányú működését elősegíteni lenne hivatva«.

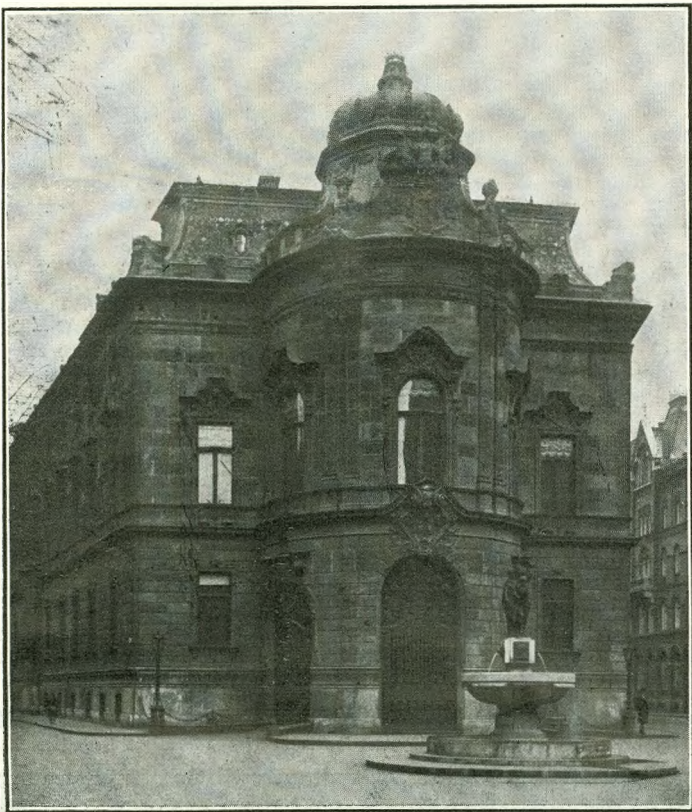
A Fővárosi Könyvtár.

A városi könyvtár alapításának gondolata Budapestén Frank Ignác egyetemi tanártól származik, aki 1850-ben 14.000 kötetes könyvtárát azzal a céllal hagyományozta Pest városának, hogy az egy városi könyvtár alapja legyen. Ez az alapítvány azonban nem jutott el céljához, mert a szabadságharc utáni politikailag és közgazdaságilag egyaránt nyomasztó évek nem kedveztek egy ily intézmény megalapításának. Amint azonban az alkotmányos korszak ismét beköszöntött, hamarosan felmerült a gondolat, hogy a Frank-féle hagyatékot rendeltetéséhez kell juttatni és gondoskodni kell egy jól felszerelt épületről, hogy más külföldi nagyvárosok mintájára Budapesten is helyet kapjon a művelődésnek ez a fontos eszköze. 1867 óta kisebb megszakításokkal állandóan szőnyegen volt a városi könyvtár megalapításának gondolata. A 60-as évek végén Toldy Ferenc pártolta különösen a terv megvalósítását és a tanügyi bizottsággal több tervet dolgozott ki a könyvtár elhelyezése tárgyában. Mielőtt a tervek megvalósultak volna, az 1872. XXXVI. törvény-cikkkel egyesült a két testváros és az újjászületett Budapestnek ismét annyi nagyjelentőségű problémája várt megoldásra, hogy ezek a könyvtár megvalósításának eszméjét ismét elodázták. Ennek az lett a következménye, hogy 1875-ben a közgyűlés Frank hagyományát véglegesen az egyetemi könyvtárnak engedte át.

A 90-es évek elejétől azonban ismét számos közgyűlés foglalkozik a városi könyvtár problémájával és a hosszan elnyúló tárgyalások, amelyeken Toldy László főlevéltáros és Körössi József statisztikai hivatali igazgató előterjesztései alapján tárgyalták a felállítandó könyvtár szervezésének módozatait, azt eredményezték, hogy 1895-től kezdve a költségvetés külön tételben gondoskodott a könyvtárról, amely 1903-ig a főlevéltáros, 1911-ig pedig a statisztikai hivatali igazgató vezetése alatt állott. Eddig a könyvtárnak jórésben szakkönyvtár jellege volt és a statisztikai hivatali könyvtára mellett, mint városigazgatási és szociálpolitikai szakkönyvtár működött. Kezdetül fogva gyűjtötte a könyvtár a Budapest történetére vonatkozó irodalmat is. 1911-ben Bárczy István polgármester, Szabó Ervin könyvtárigazgató és a tanács javaslatára a közgyűlés elhatározta, hogy a Tisza Kálmán-téren 2 millió korona költséggel egy nagyarányú közművelődési intézetet létesít és ebben biztosít helyet a könyvtárnak is. Ugyanez évben a könyvtárt a statisztikai hivataltól elválasztották, megszervezték a könyvtárigazgatói állást és megindították a fiókkönyvtár hálózat kiépítését is. A Tisza Kálmán-téri tervpályázat elkészült és belügyminiszteri jóváhagyást nyert, de 1913-ban a középítési bizottság ellenezte a Tisza Kálmán-tér beépítésének tervét és ezért Wildner Ödön tanácsnok, a tanács XIV. ügyosztály vezetője azzal az előterjesztéssel fordult a tanácshoz, hogy a Tisza Kálmán-téri tervet ejtse el, tegyen a közgyűlési határozat megváltoztatására indítványt és javasolja a közgyűlésnek, hogy a könyvtárt és a főváros képzőművészeti gyűjteményét magában foglaló közművelődési intézetet a Kálmán-téri fővárosi telken építsék fel. Míg a könyvtár elhelyezése körül a tárgyalások folytak, a könyvtár ideiglenes elhelyezése körül a Gróf Károlyi-utcai elemi iskola helyiségeit alakították át és a könyvtár e kezdetől fogva ideiglenesnek minősített helyiségeiben 1914. május 1-én nyílt meg a nagyközönség számára. A háború a könyvtári épület fölépítésének terveit ismét elodáztatta és a könyvtár kénytelen volt szűk helyiségeiben az összes technikai lehetőségeket felhasználni, hogy évről-évre nagy arányokban növekvő forgalmát lebonyolíthassa. Soha nem adta föl azonban a reményt, hogy a viszonyok jobbrafordulással jelentőségének megfelelő keretekben kap elhelyezkedést. 1923-tól kezdve ismét több terv merült föl a könyvtár elhelyezésére. Az 1913-ban elkészített részletes Kálmán-téri tervek a főváros anyagi helyzete miatt nem voltak megvalósíthatók, mert ezek szerint az építkezési költségvetések 3.300.000 koronára rúgtak és a megváltozott viszonyok, valamint az egész megcsontított ország közgazdasági helyzete nem engedte meg a tervek megvalósítását. Szóba került a Ráday- és Kinizsi-utca sarkán levő régi földszintes fővárosi épület telkének fölhasználása, majd pedig az a terv merült fel, hogy a könyvtár épületét egy lakóházzal kombinálva építsék meg, de tárgyalás alá Kremmer Dezső könyvtárigazgató sürgetése ellenére ez a terv sem került. Károlyi Mihály hazaárulási és vagyonelkobzási pörével kapcsolatban felmerült az a terv is, hogy a főváros a gróf Károlyi palotát veszi meg a könyvtár céljaira.

Mielőtt azonban a per lezajlott volna, egy újabb megoldás kínálkozott, amely az új építkezés reményének távolbatűnése után az összes addig felmerült tervek között a legszerencsésebbnek látszott. Történt ugyanis, hogy Wenckheim József gróf 1926. őszén a Reviczky-utca 1. szám alatti ingatlanát a rajta levő kétemeletes épülettel és összes tartozékaival a fővárosnak ajánlotta föl megvételre. A tanács arra az álláspontra helyezkedett, hogy amennyiben az épület a könyvtár céljaira fölhasználható, a vételárat előnyösnek és a palota megszerzését kívánatosnak tartja. Ezért Enyvvári Jenő könyvtárigazgatót szólította föl, hogy a palotát szemlélje meg és tegyen jelentést a könyvtári célokra való alkalmasság tárgyában. A könyvtárigazgató 1926. novemberében kelt előterjesztésében arra az álláspontra helyezkedett, hogy az épület a könyvtár céljaira alkalmas. Az épület fekvése ugyanis a legszerencsésebb: centrális, izolált, aránylag csendes, az egyetemek, a múzeum és a többi könyvtárak közelében van. Ezek a szempontok a könyvtár megközelítését, használatát könnyítik meg. A mintegy 60 helyiséget magába foglaló épület nagytermei alkalmasnak látszanak az olvasóterem, a kölcsönző- és a katalógustermek céljaira. A helyiségek berendezése és dekoratív hatása annyira egyedülálló, hogy a főváros legnagyobb kultúr-intézete számára alkalmasabb hely el sem képzelhető. Ennélfogva tartalmához méltó elhelyezést találhatnának benne a könyvtár külön gyűjteményei, így elsősorban a várostörténeti, ú. n. *Budapesti Gyűjtemény*, ugyancsak a *Keleti Gyűjtemény*, valamint a *magyar szépirodalom editio princeps*it magába foglaló Szűry-Könyvtár. Az épület többi helyiségei kellő átalakítással hatalmas területet biztosítanak a könyvraktár befogadására és 40—50 esztendőre a gyarapodás kényelmes elhelyezése is biztosítottnak látszik. Ezek mellett az igazgatóság, a katalógizáló és rendelosztály, fiókközpont és a könyvköztészet számára is alkalmas helyiségek állnak rendelkezésre, részben kellő átalakítással. A könyvtárigazgató véleményezése alapján Liber Endre tanácsnok, a tanács IX. ügyosztály vezetője Sipőcz Jenő polgármester hozzájárulásával előterjesztést tett a tanácshoz, hogy a tanács a törvényhatósági bizottság közgyűlésén a Wenckheim palota megvételének jóváhagyása tárgyában előterjesztést tegyen

A tanács az előterjesztéshez hozzájárult és felhívta egyszersmind a IX. ügyosztályt, hogy az épület átalakítása és berendezése iránt a tervek és a költségvetés bemutatása mellett tegyen véleményes jelentést. Ezzel kezdetét vette a palota fölmérése, a munkahelyek kijelölése, a gyűjtemények és könyvraktárak elhelyezésének megtervezése. A törvényhatósági bizottság közgyűlése 1927.

PHOTGR. ERDÉLYI BUDAPEST.

A SZÉKESFŐVÁROSI KÖNYVTÁR PALOTÁJA.

március 2-án mondotta ki a Wenckheim-palota megvásárlását és ezt a határozatot a belügyminiszter a kultuszminiszter véleményének meghallgatása után 1928. június 9-én hagyta jóvá. A könyvtár átalakításának és berendezésének költségeit 693.878 pengőben állapították meg és a tanács úgy intézkedett, hogy ezek a költségek az 1929. és 1930. költségvetési évre megosztva, mint rendkívüli hitel szerepeljen a főváros költségvetésében. Ezt az intézkedést a közgyűlés magáévé tette és a belügyminiszter is jóváhagyta. 1929. elején kezdődtek meg a palota átalakításának munkálatai. A következő év elején a tanács a palota első emeleti dísztermeinek berendezésére szolgáló fabútorokra művészi pályázatot írt ki. A pályázat főlülbírlására kiküldött 12 tagú bizottság az első díjat Vass Béla iparművésznek, a második díjat Bodon Károly iparművésznek, a harmadik díjat pedig Falus Elek iparművésznek ítélte oda és ezenkívül még öt tervet vásárolt meg. A bírálóbizottság kebeléből azután egy albizottságot küldött ki, amely a palota helyiségeiben több ízben ülést tartott és a végleges terveket állapította meg. A munkálatok lebonyolítása nyilvános versenytárgyalás útján történt. A fabútorberendezést hat cég kapta meg, a vasállványokat pedig a Ganz és Társa gépgyár készítette. A költözködés 1931 február 16-án indult meg.

A Fővárosi Könyvtár megnyitása.

A székesfővárosnak a Wenckheim-palotában levő új könyvtárát folyó évi április hó 21-én nyitották meg ünnepélyes keretek között. A megnyitáson jelen voltak a kormányhatóság képviselői, a székesfőváros vezetősége és számos törvényhatósági bizottsági tag.

Liber Endre alpolgármester az ünnepélyes megnyitás alkalmával felkérte Sipőcz Jenő polgármestert a könyvtár megnyitásának engedélyezésére.

Liber alpolgármester beszédében utalt arra, hogy ez a könyvtár kezdettől fogva Budapest székesfőváros közönségének könyvtára akart lenni, a szó szoros értelmében. A sokféle rétegeződésű, sokféle érdeklődésű, sokféle időbeosztású és sokféle elhelyezkedésű közönség könyvtára született itt meg, amely adminisztrációja egyszerűségével, anyagának széleskörűségével, hely, idő és olcsóság tekintetében való könnyű hozzáférhetőségével mindenkinek szolgálatára akar állni, hogy így szolgálhassa a legnemesebb célt, a tudást.

Épen ebben a hivatásában kezdtek a könyvtár működése elé nehézségek felmerülni, amikor a közönség páratlan és nem várt módon növekedő érdeklődésének buzgó és megértő szolgálata a könyvtár régi helyiségeinek szűk és ki nem elégítő volta miatt egyre lehetetlenebbé vált.

Most itt állunk — folytatta beszédét Liber — egy palota fényes, külső reprezentációra valló dísztermében, de méltóztassék megengedni, hogy merészen azt mondhassam, azok a fényes tükrök, ragyogó csillárok, dús mennyezetek, amelyeket itt fognak látni, épen szegénységünk jelei. A Fővárosi Könyvtár nem tudott a maga számára épült épületbe beköltözni, kilátástalannak látta a várakozást az idők jobbrafordulására és egy kínálkozó alkalmat megragadott, hogy egy helye, beosztása, használhatósága szempontjából kielégítő régi fővárosi palotába költözhessen, ahol mérsékeltnek mutatkozó átalakítási és berendezési munkával mindenben megfelelő otthont nyújthatott Budapest olvasni, tanulni, fejlődni vágyó közönségének.

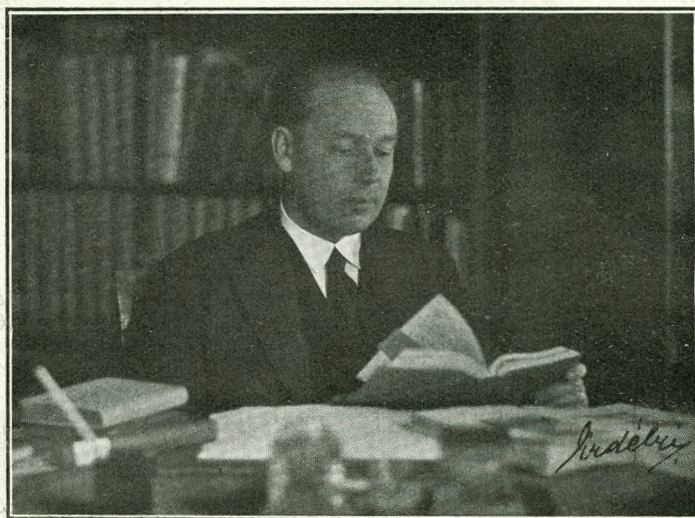
Sipőcz Jenő polgármester szép beszéd kíséretében vette át a könyvtárat, megemlítvén, hogy valamely nép kultúrfokának a megmérésére két jelenség a legalkalmasabb: az egyik könyvtermelésének nagysága és mineműsége, valamint a könyvek fogyasztása, a másik pedig a közkönyvtárak száma, megfelelő berendezettsége és a közönség által való látogatottsága.

E jelenségek nem is állanak mindig egyenes arányban valamely nép nagyságával. Például érdekes jelenség az, hogy a kis nemzetek a könyvtermelés terén sokszor nagyobb tudnak produkálni, mint a nagyok. Például Hollandia és Dánia vezetnek a könyvtermelés terén és nem sokkal utánuk jön Csonka-Magyarország is. Érdekes jelenség az is, hogy Csonka-Magyarország, dacára minden megpróbáltatásának és megcsonkítottágának, aránylag többet produkál könyvekben, mint a régi, nagy Magyarország.

De nem elég az — úgymond — hogy egy könyvtár szépen legyen berendezve, nem elég az, hogy itt szellemi és erkölcsi kincsek legyenek könyvekben elraktározva, hanem szükséges, hogy mindez a szellemi és erkölcsi energia kiáradjon innen a népbe, mégpedig nemcsak az úgynevezett intelligens osztályba, hanem kiáradjon a népnek minden rétege felé, hogy jobb gondolatokat, nemesebb eszméket adjon, erkölcsöt terjesszen, sőt tovább megyek, erkölcsstelen gondolatokat és erkölcsstelen eszméket elnyomjon.

A főváros óriási áldozatokat hozott ezzel a könyvtárral, talán még azt is lehet mondani, hogy erején túlmenő áldozatkészséget tanúsított, de mutatni akartuk azt, hogy Csonka-Magyarország fővárosa minden áldozatot meg akar hozni a kulturális és szellemi élet fejlesztésére és ezt — bármit mondanak is — mi nem vagyunk hajlandók terméketlen beruházásnak tekinteni. Ez a beruházás nemcsak a fővárosnak szól, nemcsak a főváros szellemi életét akarja táplálni, hanem igenis mi ezt a könyvtárat nagy áldozatkészséggel az egész nemzet kulturális élete számára nyitottuk meg.

Ezután Ripka Ferenc főpolgármester üdvözölte a főváros új kultúrintézményét.

PHOTGR. ERDÉLYI BUDAPEST.

ENYVVÁRI JENŐ
A SZÉKESFŐVÁROSI KÖNYVTÁR IGAZGATÓJA.

Hogy a fa él és egészséges — mondotta beszédében — azt azzal mutatja meg, hogy új rügyet fakaszt, új levelet hajt és egyre lombosodnak ágai. A város életének egészségét is az mutatja, hogy egyre termeli magából az értékeket.

Budapest életerejének ilyen gyönyörű bizonyítéka ez a pompás alkotás.

Lehetnek, akik a mai viszonyokhoz képest talán túlságosan fényűzőnek mondják ezt a berendezkedést. Azt gondolják, hogy nem illik ez a pompa azokhoz a súlyos anyagi gondokhoz, melyek odakint százezrek életét keserítik meg.

Erre feleletül eszembe jut az az írás, amely egyik Hanzaváros tanácsstermének falán olvasható: »Navigare necesse est, sed vivere non«. Hajózni szükséges, de élni nem. Vagyis mikor arról van szó, ami fenntartja az egészséget, akkor kötelességünk mindent megtenni érte.

Budapest életének egyik alaptényezője a magyar művelődés. Nemzeti királyaink itt emeltek pompás palotákat, ide gyűjtötték a művészet és tudomány kiválóságait és mikor nagy volt a magyar, ennek a városnak a kultúrája is gyönyörűen fejlődött.

Európa művelődésének történetében nem maradt jelentéktelen ez a hely és hogy a legújabb időben eltűntek azok az akadályok, melyek Budapestet céltudatosan meg akarták akadályozni, hogy a nagy európai közösségben részt vegyen, most a mult fényes példáit is jobban megmutathatjuk a világnak és rámutathatunk a magyarság sok évszázados kultúrmunkájára.

A magyar nemzet jelentősége a multban nemcsak az volt, hogy védte a nyugat kultúráját a kelet támadásai ellen, hanem ez az ország volt az egyetemes európai műveltség legkeletibb területe. Magyarország keleti határain túl vége volt a művelt Európának.

A kultúra iránt való szeretet a mult században kifejlődött magyar nemzeti öntudatban hatalmasan megerősödött. Ez emelte Magyarországot arra a színvonalra, melyen ki tudta állni szörnyű válságait és meg tudta találni azt az utat, mely a jövő felé vezet.

Hogy nemzeti művelődésünknek e nagyszerű fegyvertára ilyen díszes keretek közé került, azt a körülmények segítették elő és Budapest nem mulasztotta el a kedvező alkalmat, hogy a megfelelő épületet erre a célra megszerezze. Így az adott körülmények és a fontos cél egyformán igazolják, hogy így történt.

Dolgozzanak a magyar jövő számára, akik ennek a palotának falai között megjelennek és lelkük értékei ragyogják túl e díszítések minden fényességét!

Békéscsabának új képviselő-testületet kell választania.

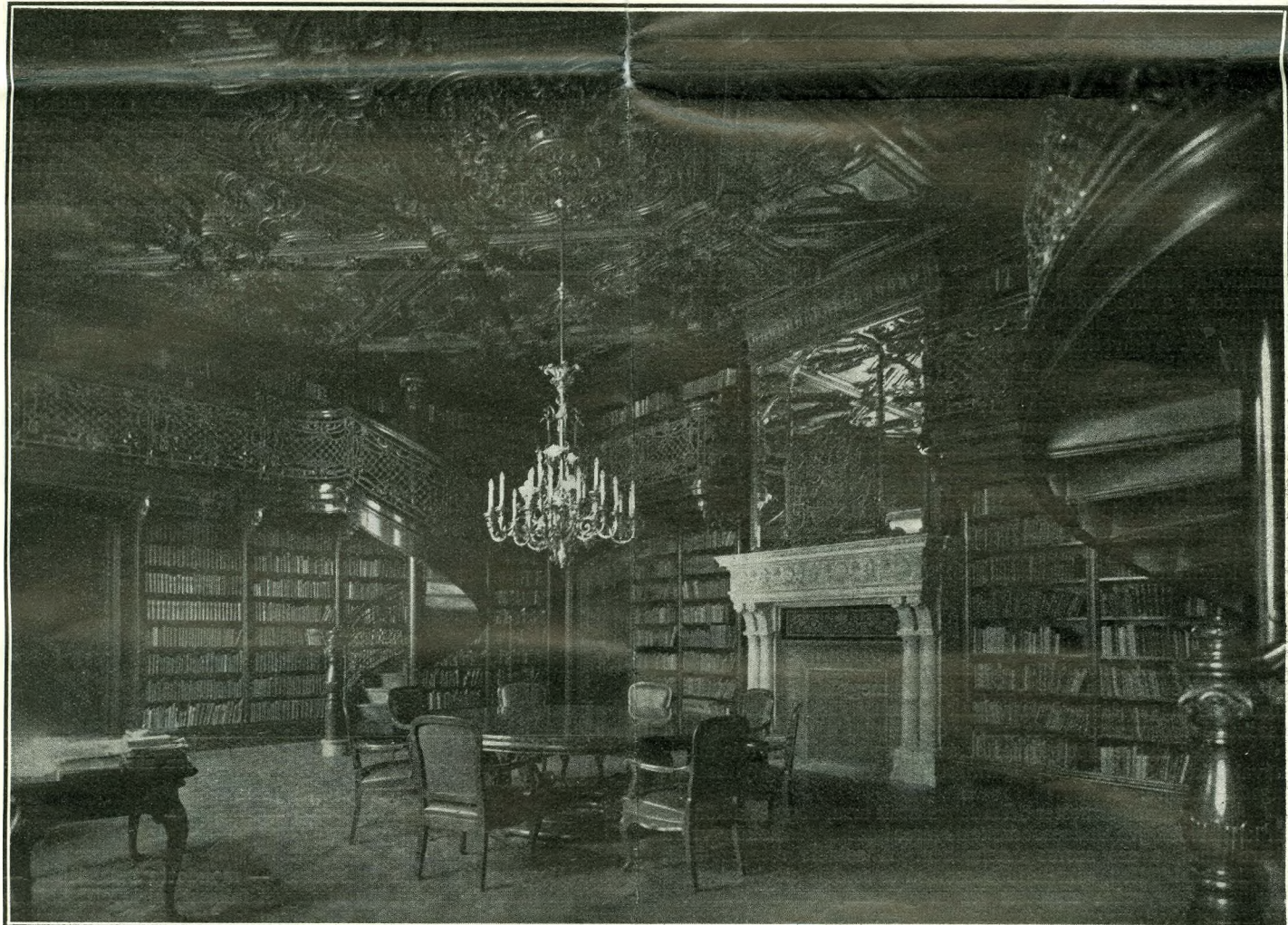
A magyar királyi közigazgatási bíróság 1023/1931. számú ítéletével a különböző panaszoknak helyet adva, a Békéscsaba megyei városban 1929. évi december hó 23. napján megtartott képviselőtestületi tagválasztást — valamennyi választókerületre kiterjedő hatállyal — megsemmisítette és szabályszerű új választás tartását rendelte el.

Az ítélet indokolása a következő:

I. Békéscsaba megyei város igazoló választmánya a szóban levő képviselőtestületi tagválasztást — valamennyi választókerületre kiterjedő hatállyal — azzal az indokolással semmisítette meg, hogy a szavazás — az 1886. évi XXII. t.-c. 48. §-ában foglalt ama rendelkezés ellenére, hogy délután 4 órán túl szavazatot elfogadni nem lehet — esti 8 óráig tartott.

A törvényhatósági kisgyűlés az igazolóválasztmány most ismertetett határozatát, az az ellen beadott felebbezesek folytán, részben megváltoztatta s az egyéb okokból is megsemmisített második kerületi választás kivételével, a többi választókerületben lefolyt választást érvényre emelte. A kisgyűlési határozat indokolásának lényege az, hogy az 1929. évi XXX. t.-c. 15. §-ának a törvényhatósági bizottsági tagválasztásra vonatkozó az a rendelkezése, amely szerint városokban a választás reggel 9 órától este 8 óráig tart, az azonos legis ratio folytán a képviselőtestületi választások tekintetében is alkalmazandó és pedig annál inkább, mert az idézett törvény 98. §-a akként rendelkezik, hogy egyéb jogszabályoknak a törvénnyel ellenkező rendelkezései hatályukat veszítik s ennek folytán az 1886. évi XXII. t.-c. 48. §-ában a képviselőtestületi tagválasztás időtartama tekintetében foglalt rendelkezés is, mint az 1929. évi XXX. t.-c. szellemével ellenkező, a városokra nézve hatályát veszítettnek tekintendő.

A panaszok a kisgyűlés most ismertetett határozata ellen irányulnak s a panaszosok a képviselőtestületi tagválasztásnak valamennyi választókerületben leendő megsemmisítését kérik.

A FŐVÁROSI KÖNYVTÁR KELETI GYŰJTEMÉNYE.